

AİLE İÇİ ŞİDDETİN ÖNLENMESİNDE DİNİN ROLÜ ROLE OF RELIGION IN PREVENTION OF DOMESTIC VIOLENCE

FARUK GÖRGÜLÜ
DR.

DİB SÜRELİ YAYINLAR VE KÜTÜPHANELER DAİRE BAŞKANI

ABSTRACT

Domestic violence is act or negligence which is one of family members is imperiled physical or psychological integrity of life or independence, and is damaged severely personality or personality development by other family members.

Violence is attack on the honor of humanity. Violence is to touch to privacy. It is a social problem rather than individual. Model of family and community which is İslâm want to build and global ethical principles preaching to realise this object are important basis points for refrainment from violence, to prevent it, and combating domestic violence.

In this article, we will try to dwell on issues such as human perspective of İslâm, its foreseeing model of family and important of understanding and application of the principles were relieved by religion in order to prevent all forms of violence as soon as we have contacted forms of violence usually seen in family against especially women, child and old.

Keywords: Domestic violence, Religion, Islam, Family, Violence, Forms of violence.

ÖZ

Aile içi şiddet, aile üyelerinden biri tarafından ailenin bir başka üyesinin yaşamını fizikî veya psikolojik bütünlüğünü ya da bağımsızlığını tehlikeye sokan, kişiliğine veya kişilik gelişimine ciddi anlamda zarar veren eylem veya ihmaldir.

Şiddet insanlık onuruna bir saldırıdır. Şiddet mahremiyete dokunmaktır. Aslında bireysel olmaktan çok toplumsal bir sorundur. Kamu vicdanında açılmış bir yaradır.

İslâm'ın inşa etmek istediği aile ve toplum modeli ve bunu gerçekleştirmek için va'z ettiği genel ahlâk ilkeleri şiddetten uzak durma, onu önleme ve onunla mücadele etmede önemli dayanak noktalarımızdır.

Makalede genel olarak aile içinde görülen ve özellikle kadın, çocuk ve yaşlılara yönelik şiddet biçimlerine temas edildikten sonra İslâm'ın insana bakışı, öngördüğü aile modeli, her çeşidiyle şiddetin önlenmesi için, dinin ortaya koyduğu prensiplerin anlaşılması ve uygulanmasının önemi gibi hususlar üzerinde durulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Aile içi şiddet, Din, İslâm, Aile, Şiddet, Şiddet biçimleri.

Giriş

Çağımızda küresel boyutta yaşanan savaşlar, ekonomik krizler, yoksulluk ve doğal afetler gibi problemlerin yanı sıra şiddet olaylarının ve özellikle aile içinde yaşanan şiddetin gün geçtikçe artış göstermesi bu konu üzerinde daha fazla durmayı ve kalıcı çözümler üretilmesi için çaba harcamayı gerekli kılmaktadır.

Gün geçmiyor ki yazılı ve görsel medyada cinayet, yaralama, evden atma vb. biçimlerde tezahür eden aile dramlarına ilişkin haberlere yer verilmesin. Şüphesiz bu dramlar sadece muhataplarını değil kamu vicdanını da rahatsız etmekte, dolayısıyla ev içi şiddet ailenin sınırlarını aşarak toplumsal bir probleme dönüşmektedir.

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ)'nün kabul ettiği tanıma göre genel anlamda şiddet; sahip olunan güç ve kudretin yaralanma ve kayıpla sonlanan veya sonlanma ihtimali yüksek bir biçimde bir başka insana, kendine, bir gruba ya da topluma karşı tehdit yoluyla veya bizzat uygulanmasıdır.¹

Şiddetin kaynağına ilişkin farklı görüşler öne sürülmüştür. Şiddet çoğu zaman ya içgüdüsel ve bu nedenle toplumsallaşma sürecinde çok az değişen ya da sadece çevre etkenlerinden kaynaklanan bir davranış olarak görülür.²

Kişinin kendisini sözle ifade edemediği durumda şiddet ortaya çıkar.³ Şiddet eğilimli insanlar şiddetin günlük hayattaki sıkıntılarla baş etmenin bir yolu olduğu görüşüne sahiptirler. Şiddet içeren davranışların ortaya çıkmasında aile yapısı sıklıkla etkili olmaktadır. Zira şiddet modellerle öğrenilen bir davranış biçimidir. Kuşaktan kuşağa aktarılır.⁴ Öte yandan erkek ege-

¹ <http://www.who.int/topics/violence/en/>

² Rafeal Moses, “Şiddet Nerede Başlıyor?”, çev. Ayşe Kul, *Cotigo*, YKY, sy. 6, 1996, s. 23.

³ Nevzat Tarhan, *Kadın Psikolojisi*, İst. 2005, s. 183.

⁴ Bkz. Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet, T. C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Ankara 2010, s. 187; Işıl Vahip, Özge Doğanavşargil, “Aile İçi Fiziksel Şiddet ve Kadın Hastalarımız”, *Türk*

men toplum yapısı, erkeğin ataerkil gelenekten kaynaklanan üstün konumu ve alınacak kararlarda erkeğin söz sahibi olmasını doğal gören bakış açısı şiddeti beslemektedir.

DSÖ'nün 2002 yılında yayınladığı rapora göre, şiddet en fazla aile ortamında ve kadına yönelik olarak gerçekleşmektedir.⁵ O hâlde aile içi şiddetin ne olduğu ve nasıl tezahür ettiği üzerinde durmaya çalışalım.

1-Aile İçi Şiddet Nedir?

Kişinin eşine, çocuklarına, ana-babasına, kardeşlerine ya da diğer akrabalarına karşı her türlü saldırgan davranışı aile içi şiddet olarak nitelendirilir. Şiddet içeren davranış nedeniyle mağdurun fizikî ya da psikolojik bütünlüğü tehlikeye girmekte, kişilik gelişimi ciddi anlamda zarar görmektedir.

Ailenin güçlü üyesinden güçsüze yönelen şiddetin başlıca mağdurları kadınlar, çocuklar ve yaşlılardır. Araştırmalar en fazla kadınların şiddete maruz kaldığını ortaya koymaktadır. Dolayısıyla aile içi şiddet denildiğinde ilk akla gelen kadına yönelik şiddettir.

Kadınlar genellikle eşleri, babaları, erkek kardeşleri gibi tanıdıkları kişilerden şiddet görmektedir.⁶ Şiddetin bu türü coğrafya, öğrenim düzeyi, ekonomik kalkınmışlık tanımaksızın bütün dünyada yaygın bir şekilde görülmektedir.

Aile içi şiddetin dünyada ve Türkiye'de önemli bir sağlık sorunu olduğu bilinmektedir. Son 15-20 yılda dünyanın her yerinde, eş şiddetiyle ilgili çok sayıda araştırma yapılmıştır. Dünya genelinde gerçekleştirilen 48 çalışmanın verilerine göre, DSÖ kadınların eşleri ya da birlikte yaşadıkları erkekler tarafından şiddete uğrama oranını % 10-69 arasında bildirmiştir.⁷

Avrupa Komisyonu'nun 2010 yılında "Kadına Şiddet Raporu"nda yer alan verilere göre Avrupa Birliği vatandaşlarından her 4 kişiden 1'i arkadaşları arasında veya çevresinde kadına yönelik şiddete şahit olduğunu ifade etmiştir. Avrupa Komisyonu'nun mutlak aralıklarla yaptığı kadına yönelik şiddet araştırmasına göre arkadaşları arasında veya çevresinde kadına yönelik şiddet olaylarına tanık olduğunu söyleyenlerin oranı bir önceki

Psikiyatri Dergisi, 2006, 17 (2), s. 108.

⁵ World Health Organization, The Who Multi-Country Study on Women's Health and Domestic Violence Against Women, 2003.

⁶ Bkz. TBMM Araştırma Komisyonu Raporu, T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Ankara 2006, s. 101; Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet, s. 185.

⁷ TBMM Araştırma Komisyonu Raporu, s. 92-93; Vahip, Doğanavşargil, a.g.m., s. 108.

Örneğin; Fransa'da her ay altı kadın kocası tarafından öldürülmekte, her on kadından biri fiziksel ya da psikolojik şiddete uğramaktadır. Amerika'da yapılan bir çalışmada her yıl 1500 kadının eşi tarafından öldürüldüğü, iki milyon kadının dövülerek yaralandığı belirtilmiştir. Bkz. Tarhan, a.g.e., s. 182.

araştırmaya göre % 6 oranında artarak %19'dan %25'e çıkmıştır. Söz konusu rapor için gerçekleştirilen ankete katılan Avrupa Birliği vatandaşlarının % 85'i kadına yönelik fiziksel ve cinsel şiddeti "çok ciddi" problem olarak nitelendirmiştir.

Raporda ayrıca kadına yönelik şiddetin nedenleri konusunda da veriler yer almaktadır. Raporda kadına yönelik şiddet konusunda dikkat celbeden nedenler arasında %95 oranında alkol ilk sırayı teşkil ederken, alkolü %92 ile uyuşturucu, % 77 ile fakirlik veya sosyal dışlanmışlık ve % 75 oranıyla işsizlik takip etmektedir.

Avrupa Birliği ülkelerinde kadına yönelik şiddetin yaygınlığını ölçmek amacıyla sorulan "Kadına yönelik herhangi bir şiddet formuna maruz bırakılan bir kadın biliyor musunuz?" sorusuna ankete katılanların %21'i arkadaş çevremde ve ailemde, %18'i yakın çevremde ve komşularımda ve % 8'i iş çevremde cevabını vermiştir.

Ankete katılanların % 85'i kadına yönelik cinsel şiddeti çok ciddi problem olarak değerlendirirken, %85'i fiziksel şiddeti, % 71'i psikolojik şiddeti, %69'u özgürlüğü kısıtlamayı ve % 64'ü şiddet ile tehdit edilmeyi "çok ciddi" problem olarak nitelendirmiştir.⁸

Ülkemizdeki duruma baktığımızda, Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu'nun verilerine göre, aile içinde şiddet uygulayanların %95'inden fazlasını erkekler, şiddete uğrayanların %90'ından fazlasını kadın ve çocuklar oluşturmaktadır.⁹ 2014 yılında Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından gerçekleştirilen "Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması"nın sonuçlarına göre Türkiye genelinde yaşamının herhangi bir döneminde eşinden veya birlikte yaşadığı kişiden fiziksel şiddete maruz kalan kadın nüfus oranı % 35,5 olarak gerçekleşmiştir.¹⁰ TÜİK'in 2012 yılında yayınladığı "İstatistiklerle Kadın" araştırmasının verilerine göre hayatının herhangi bir döneminde fiziksel şiddete maruz kalan kadınların %55,7'sinin eğitimi olmadığı, % 42,2'sinin ilköğretim birinci kademe, %38,5'inin ilköğretim ikinci kademe, %27,2'sinin lise ve üzeri eğitilmiş olduğu tespit edilmiştir. Hayatlarının herhangi bir döneminde fiziksel şiddete maruz kalan kadınların % 31,9'u 15 ila 24 yaş aralığında, % 36,6'sı 25 ila 34 yaş aralığında, % 39,7'si 35 ila 44 yaş aralığında, % 45,4'ü 45 ila 59 yaş aralığında olduğu ortaya çıkmıştır. Yaş aralığı ile şiddet arasındaki korelasyon dikkatlice incelendiğinde yaş aralığı yükseldikçe kadına yönelik şiddetin de arttığı görülecektir. Yine söz konusu araştırmaya göre yaşamının herhangi bir döne-

⁸ European Commission, Domestic Violence Against Women Report, s. 10-11, 37, 49, 55, 67, 73, http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_344_en.pdf.

⁹ Aile İçi Şiddetin Sebep ve Sonuçları, T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, Ankara 1995.

¹⁰ Türkiye İstatistik Kurumu, Haber Bülteni, sy. 21519, s. 2.

minde fiziksel şiddete maruz kaldığını ifade eden kadınların % 38,0'i şehir, % 43,2'si kırsal yerleşim birimlerinde; hayatının herhangi bir döneminde cinsel şiddete maruz bırakılan kadınların % 14,3'ü şehir, %18,3'ü kırsal yerleşim birimlerinde ikamet etmektedir.¹¹

TÜBİTAK'ın desteğiyle 56 ilde 1800 evli kadınla yapılan bir alan araştırmasında her üç kadından birinin fiziksel şiddet gördüğü ortaya çıkmıştır. Aynı çalışmada çocukken tanık olunan veya maruz kalınan şiddetin erkeğin şiddet uygulama, kadının şiddete maruz kalma ihtimalini iki kat arttırdığı belirtilmektedir. Ayrıca yükseköğrenim görmüş altı erkekten birinin eşine şiddet uyguladığının ve kadının gelirinin kocasından fazla olmasının şiddete uğrama riskini arttırdığının tespit edilmesi dikkat çekicidir.¹² Bu durum, şiddeti önlemede ekonomik gücün ve eğitilmiş olmanın tek başına yeterli olmadığını da bir göstergesidir.

İçki ve kumar aile içi şiddetin başlıca nedenleri arasında yer almaktadır. Birçok araştırmaya göre alkol, engellemeleri ortadan kaldırarak şiddetin ortaya çıkması ihtimalini artırmakta, muhakeme gücünü azaltmakta ve bireyin karar verme yeteneğini bozmaktadır. Kanada'da yapılan bir çalışmaya göre kadınların, aşırı alkol alan eşleri tarafından dövülme riskinin, eşleri alkol almayanlara göre beş kat fazla olduğu tespit edilmiştir.¹³

Araştırmalar eşinin annesi ile aynı evde yaşayan kadınların eşlerinden şiddet görme oranının daha fazla olduğunu¹⁴ ve şiddete uğrayan kadınların bir kısmının eşi dışındaki aile üyelerinin (örneğin kayınpeder) şiddetine maruz kaldığını¹⁵ ortaya koymaktadır.

Aile içinde kadınlardan sonra en fazla şiddet gören kesimi çocuklar oluşturmaktadır. Çocuğa yönelik şiddet için yaygın olarak kullanılan terim çocuk istismarıdır. DSÖ çocuk istismarını; “çocuğun sağlığını, fiziksel gelişimini olumsuz yönde etkileyen, bir yetişkin, toplum veya ülkesi tarafından bilerek veya bilmeyerek yapılan davranışlar” olarak tanımlamıştır.¹⁶

Birleşmiş Milletler'in Çocuğa Yönelik Şiddet Araştırma Raporu'na göre, 2002 yılında dünyada yaklaşık yüz elli milyon kız ve yetmiş üç milyon erkek çocuk cinsel ilişkiye zorlanmış ya da cinsel şiddetin başka biçimlerine

¹¹ Türkiye İstatistik Kurumu, *İstatistiklerle Kadın*, 2012, s. 111, 114,115.

¹² Bkz. Ayşegül Altınay, Yeşim Arat, *Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddet*, İst. 2007, s.110.

¹³ TBMM Araştırma Komisyonu Raporu, s. 101.

¹⁴ Vahip Doğanavşargil, a.g.m., s. 110, 112.

¹⁵ Rüstem Erkan, Faruk Bozgöz, “Kadına Yönelik Şiddetin Sosyo-Ekonomik, Dinsel ve Kültürel Boyutları: Diyarbakır Örneği”, *Ekev Akademi Der.*, 2004, c. VIII, sy. 18, s. 241; Nuran Güler, Hatice Tel, Fatma Özkan Tuncay, “Kadının Aile İçinde Yaşanan Şiddete Bakışı”, *C.Ü. Tıp Fak. Der.*, 2005, 27(2), s. 51.

¹⁶ TBMM Araştırma Komisyonu Raporu, s. 77.

maruz kalmıştır.¹⁷

SHÇEK'in (2001-2006 yılları arasında) haklarında koruma kararı aldığı çocukların karar alınma nedenlerine göre dağılımına bakıldığında %18.6'sının anne veya babası tarafından ihmal ya da istismar edildiği görülmektedir.¹⁸

Öte yandan şiddete uğrayan her çocuk koruma altına alınmamaktadır. Aile içinde şiddet ve istismar gördüğü için sokağa kaçan, sokakta karşılaştığı insanlardan yeni aileler oluşturmaya çalışan çocuğu suça, madde kullanımına, cinsel istismara açık olma gibi çok çeşitli sorunların beklediği belirtilmektedir.¹⁹

Ailede şiddete uğrayan bir diğer kesim ise yaşlılardır. Genel olarak yaşlı istismarı yaşlı bireyin sağlık ve iyilik hâlini tehdit eden veya zarar veren herhangi bir davranıştır.²⁰ Özellikle son on yıl içinde yaşlı istismarı üzerinde durulmaya başlanmıştır. Yaşlı bireyin fiziksel kısıtlılığı ve kendi kendine bakmakta yaşadığı yetersizlikler diğer aile üyelerine, özellikle bakım veren kimseye ciddi sıkıntılar yaşatabilmektedir. Yaşlının bakımı çoğu zaman zorunlu bir hizmet olabilmekte, bu durum yaşlı istismarı ve ihmali beraberinde getirmektedir. Yaşlıların yaklaşık % 4-10'unun istismar ya da ihmale uğradığı tahmin edilmektedir.²¹

Araştırmalar aile içi şiddetin farklı biçimlerde tezahür ettiğini ortaya koymuştur. Buna göre şiddetin; bağırma, hakaret, küfür, alay etme, başkaları yanında küçük düşürme, kötü isim takma gibi sözel, hırpalama, tokat, dayak, kesici ve vurucu aletlerle zarar vermek, aç-susuz bırakmak gibi fiziksel; ihmal, sevgi göstermeme, sevdiklerinden uzak tutma, korkutma, tehdit gibi psikolojik/duygusal; istemediği yerde, zamanda ve biçimde ilişkiye zorlamak, ensest gibi cinsel ve maddi ihtiyaçları karşılamama, zorla çalıştırma veya çalışmasına engel olma, gelirine el koyma gibi ekonomik çeşitlerinden söz edilebilir.²²

Kadına yönelik şiddetin en ağır biçimlerinden biri namus adına işlenen cinayetlerdir. Son 20-25 yıl içerisinde kadına yönelik cinsel, ruhsal ve fiziksel şiddetin kırsal kesimden kentsel kesime taşındığı ve kentlerde de namus kaynaklı şiddet olgusunun arttığına dikkat çekilmektedir.²³ Birleş-

¹⁷ Behiye Alyanak, "Şiddet ve Çocuk", *Din ve Hayat*, 2012, sy. 15, s.86.

¹⁸ TBMM Araştırma Komisyonu Raporu, s. 84.

¹⁹ Bkz. Alyanak, a.g.m., s. 89.

²⁰ Aylin Uysal, "Dünyada Yaygın Bir Sorun: Yaşlı İstismarı ve İhmali", *Aile ve Toplum Dergisi*, 2002, c. II, sy. 5, s. 44.

²¹ Bkz. Nazan Koştu, "Yaşlı İstismarı ve İhmalinin Önlenmesinde Halk Sağlığı Hemşiresinin Rolü", *Özveri Der.*, 2005, 2 (2), s. 528.

²² TBMM Araştırma Komisyonu Raporu, s. 91; Ayşegül Altınay, Yeşim Arat, *Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet*, s. 110; Uysal, a.g.m., s. 43.

²³ Bkz. Mazhar Bağlı, "Şiddetin Tarihsel ve Töresel Arka Planı", *Din ve Hayat*, 2012,

miş Milletler Nüfus Fonu'nun tahminlerine göre her yıl dünyada 5000'den fazla kadın namus saiki ile öldürülmektedir. Emniyet Genel Müdürlüğü verilerine göre ülkemizde 2000-2005 yılları arasında töre ve namus saikiyle 1091 cinayet işlenmiştir.²⁴

Öte yandan yanlış inanış ve algıların kadına yönelik şiddeti beslediği de ülkemizin bir gerçeğidir. Nitekim konuyla ilgili olarak yapılan bir çalışmada, eşlerine şiddet uygulayan erkeklerce dinin şiddete kılıf olarak kullanıldığı yani meşrulaştırıcı bir etken olarak dine başvurulduğu tespit edilmiştir.²⁵

Aile içi şiddet hem bireysel hem toplumsal pek çok sorunu beraberinde getirmektedir. Şiddete maruz kalan kişiler özgüvenini, özsaygısını ve çevreyle iletişimini yitirir. Bilişsel bozukluk, kendini küçük ve önemsiz görme, suçluluk, öfke, başkalarına güvenmeme, intihar fikri, yeme ve uyku bozuklukları gibi kaygı verici durumlar yaşarlar. Sürekli korku içindedirler. Şiddet gören ya da şiddete tanık olan çocuklarda yetişkinlerde görülen sorunların yanı sıra gelişim geriliği, altını ıslatma, terk edilme korkusu, hiperaktivite gibi daha başka olumsuz etkiler de görülebilmektedir. Şiddet toplumsal ölçekte yaşam kalitesini düşürür. Şiddetin bu bağlamda intihar, cinayet, taciz ve tecavüzlerde artış, genel olarak suç artışı, verimlilikte azalma, kalkınmaya ayrılacak kaynakların azalması gibi çok sayıda menfi etkilerinden söz edilebilir.²⁶

Kısaca işaret edilen bu veri ve bilgiler aile içi şiddetin bireysel ve toplumsal anlamda büyük bir problem olduğunu ortaya koymaktadır. Şiddetin önlenmesi için ilk adım toplumların böyle bir sorunun varlığının farkında olması ile atılabilir. Ülkemizde 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanunu'nda yapılan düzenlemeler ve kanunun uygulanması hakkındaki yönetmeliğin yürürlüğe girmesiyle aile içi şiddetin önlenmesine yönelik denetim sıklaştırılmıştır. Ancak tek başına hukukî tedbirlerin yeterli olmadığı da bir realitedir. Dinin kişiler üzerindeki müspet etkisi ve manevi yaptırım gücünün de aile içi şiddetin önlenmesinde önemli bir rolü olduğunu düşünmekteyiz.²⁷ Bu itibarla Kur'an'ın insana bakışının, aile felsefesinin ve

sy. 15, s. 76.

²⁴ Doğu Anadolu Bölgesi'nde konuyla ilgili yapılmış bir çalışmaya göre katılımcıların %64'ü kocanın karısına böyle bir ceza verme yetkisi olduğunu öne sürmüşlerdir. Bkz. TBMM Araştırma Komisyonu Raporu, s. 109-112.

²⁵ Bkz. Emine Öztürk, *Türkiye'de Aile İçi Şiddet, Kadın Sığınma Evleri ve Din*, Marmara Ü. Sosyal Bil. Ens., İst. 2008.

²⁶ Bkz. "Aile İçinde Kadına Yönelik Şiddet", *Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Din Görevlisinin Katkısının Sağlanması Eğitim Seti*, Ankara 2010, s. 29-31.

²⁷ Nitekim din eğitiminin saldırganlık ve şiddeti nasıl etkilediğine ilişkin yapılan bir araştırmada gençlerde öfke kontrolü ve saldırganlığın önlenmesinde din eğitiminin olumlu etkisinin olduğu tespit edilmiştir. Bkz. Macid Yılmaz, *Ergenlerde Şiddetin*

Hız. Peygamber (s.a.s.)'in bu husustaki sözlü ve fiili örneğliğinin üzerinde durmak gerekir.

2- Kur'ân'ın İnsana Bakışı ve Aile Felsefesi

Bütün ilâhî dinler özellikle de dinimiz insanın saygınlığını korumak, onurlu bir yaşam sürmesini temin etmek, dünya ve ahiret mutluluğunu gerçekleştirmek amacıyla gönderilmişlerdir. İsmiyle müsemma olarak İslâm, insanlığın topyekûn huzur, barış ve sevgi içinde yaşamasını temin edecek prensipler ortaya koymuştur.

Şiddet uygulayan da şiddete maruz kalan da insandır. Dolayısıyla İslâm'ın insana bakışının şiddetin önlenmesinde önemli bir yaklaşım olduğu kanaatindeyiz. İnananlar olarak insan tasavvurumuzu Kur'ân-ı Kerîm şekillendirmektedir.

Kur'ân'da erkek ve kadının aynı özden yaratıldıkları belirtilir.²⁸ İnsanlık onur ve değeri bakımından yaşı, statüsü ne olursa olsun kadın ve erkek birbirine eşittir. Ortak bir fitratın sahibidir. Her ikisi de yeryüzünün halifesidir. Her iki cins de insan olarak yaratılmışların en güzeli²⁹ ve varlık âleminin en şerefliisidir.³⁰ Allah'ın isim ve sıfatlarının tecellisine mazhardır.

Allah Teâlâ kadın ve erkeğin her birine farklı özellikler vermiştir. Bunlar birinin diğerine üstünlüğü olarak değil, bir zenginlik olarak algılanmalıdır. İki cins arasında var olan fiziksel ve biyolojik farklılıkların erkek lehine ontolojik bir üstünlük vesilesi olarak algılanmasına neden olabilecek herhangi bir sarîh nas ya da zımnî bir işaret Kur'ân ve Sünnette bulunmamaktadır. Kaldı ki, erkek ve kadın olmak insanın tercihine bağlı değildir. Seçme yetkisinin bulunmadığı bir alanda cinsiyeti bir üstünlük ölçütü olarak kabullenmenin ve şiddeti böyle mesnetsiz bir alginın üzerine oturtmanın hiçbir dinî dayanağı olamaz. Kur'ân'ın benimsediği tek üstünlük ölçüsü vardır ki o da "takva"dır.³¹

Kur'ân-ı Kerîm'in aile felsefesinin özünde "meveddet" ve "rahmet" kavramları yer almaktadır. Bu husus Rûm sûresinin 21. âyetinde şöyle ifade edilmektedir: "*Yine sizin içinizden kendileriyle huzur bulasınız diye kendi türünüzden eşler yaratması, aranıza sevgi ve merhameti yerleştirme-si de O'nun âyetlerindedir. Şüphesiz bunda düşünecek bir topluluk için alınacak dersler vardır.*"³²

Meveddet, bir şeye karşı duyulan muhabbet, kuvvetli sevgi anlamına gelen "vüd" kavramından türemiş bir isimdir. Allah Teâlâ'nın çok seven

Önlenmesinde Din Eğitiminin Rolü, Atatürk Ü. Sosyal Bil. Ens., Erzurum 2010.

²⁸ Nisâ, 4/1; Zümer, 39/6.

²⁹ Tîn, 95/4.

³⁰ İsrâ, 17/70.

³¹ Hucurât, 49/13.

³² Rûm,30/21.

ve sevilen anlamına gelen “Vedûd” ismiyle aynı kökten gelir. Sevgi, Yüce Allah'ın yüreklerde var ettiği eşsiz bir duygudur. Evliliği mecburi bir beraberlik ya da zoraki bir katlanmadan farklı kılan sevgidir. Aile bireyleri arasındaki iletişimde asıl olan sevgi dilini konuşabilmektir.

Kur'ân'ın aile felsefesinin temelinde sevgiyle birlikte rahmet de vardır. Zira evliliklerde sevginin merhamet olarak tezahürü, ailede huzur ortamının oluşmasında en büyük rol oynayacaktır. Sevgi ve rahmet esintilerinin kapladığı bir aile ocağı, sevgi depoları dolu, özgüven sahibi, kendisi ve çevresiyle barışık çocukların yetişmesi için de en verimli ortamı sağlayacaktır. Dolayısıyla ilgili âyetin ifadesi evliliğin sadece biyolojik ihtiyaçların karşılanması olmadığını, bunun ötesinde manalar taşıdığını ortaya koymaktadır.

İslâm'ın inşa etmek istediği aile ve toplum modeli ve bunu gerçekleştirmek için va'z ettiği genel ahlâk ilkeleri şiddetten uzak durma, onu önleme ve onunla mücadele etmede önemli dayanak noktalarımızdır. Kur'ân'ın tanıklığıyla ilk aile içi şiddet olayının Hz. Âdem'in iki oğlu arasında meydana geldiğini öğrenmekteyiz.³³ Bu âyetlerden Habil'in dünya görüşünde baskıya yer olmadığı, barış ve kardeşlik içinde yaşamak için bu yolu izlemenin gerektiği anlaşılmaktadır.³⁴

Kur'ân-ı Kerîm -erkek, kadın, genç, yaşlı- tüm inananların kardeş olduklarını vurgular.³⁵ Müminlerin; sabır³⁶, öfkeyi yenme, affetme³⁷, tevazu³⁸ gibi pek çok ahlâkî erdeme sahip oluşlarından bahseder. Buna mukabil alay etme, kötü isim takma, su-i zan, gıybet, çekiştirme gibi her türlü fiziksel ve psikolojik şiddetten uzak durulmasını ister³⁹. Kur'ân'ın inananlarda görmek istediği bu ahlâkî özellikler şüphesiz öncelikle aile içinde yaşanmalıdır.

Yine Kur'ân'da mümin erkek ve kadınlar arasında “velâyet” ilişkisinden söz edilmektedir.⁴⁰ Bunun bir gereği olarak da birbirlerine iyiliği anlatıp, kötülükten sakındırma sorumluluğu verilmiştir. Velâyetin bir anlamı da iman kardeşliğidir ve bu durum aile bireyleri arasında da geçerlidir.

Kur'ân'da özellikle erkek eşlere hanımlarıyla güzel geçinme ve onlara “maruf” ile davranma ölçüsü getirilmiştir.⁴¹ Maruf, toplum tarafından bili-

³³ Mâide, 5/27-30.

³⁴ Abdülbaki Güneş, “Kur'ân Işığında Şiddet Sorununa Bir Bakış”, *Din Bilimleri Akademik Araştırma Der.* 2005, c. V, sy. 3, s. 9.

³⁵ Hucûrât, 49/10.

³⁶ Ahzâb, 33/35.

³⁷ Âl-i İmrân, 3/134.

³⁸ Mâide, 5/54.

³⁹ Hucurât, 49/11-12; Hümeze, 104/1.

⁴⁰ Tevbe, 9/71.

⁴¹ Nisâ, 4/19.

nen, kabul edilen, hoş karşılanan, dine göre de meşru ve makbul olan davranışlardır. İslâm öncesi Arap toplumunun örf ve âdetleri arasında bulunan ve kadınlara karşı haksızlık içeren anlayış ve uygulamalar naslarla kaldırılmış⁴², kadınlara kötü davranan erkekler güzel geçinme konusunda uyarılmışlardır.⁴³ Söz konusu âyet eşlerin birbirlerinde hoşlanmayacakları yönlerin bulunabileceği gerçeğine de dikkat çekmekte, ancak hoşla gitmeyen bir durumun bile sonuç itibarıyla hayırlı olabileceğini vurgulamaktadır.

Her çeşidiyle şiddet büyük bir zulümdür. Namus ve töre adına gerçekleştirilen cinayetlerin ve diğer yanlışların İslâm'dan onay alması mümkün değildir. Namuslu ve iffetli olmak sadece kadına düşen bir sorumluluk değildir. Ayrıca hangi gerekçe ile olursa olsun aile ya da bireylerin yargılayıp, re'sen ceza verme hak ve yetkileri yoktur. Bu çerçevede yapılanlar meşru bir zemine oturtulamaz. Rabbimiz bir yandan zalimleri sevmediğini⁴⁴ ve onların kötü sonlarını⁴⁵ haber verirken, öte yandan zulme uğrayanlara yardım etme konusundaki sorumluluğumuzu değişik vesilelerle hayat yüklü mesajları ile bizlere hatırlatmaktadır.⁴⁶

Zorla mağdur edilen kimse, başta ailesi olmak üzere herkes tarafından korunması gereken bir mazlumdur. Kendi yanlış tercihiyle mağdur olmuş kimsenin hatası ise kendisine aittir.⁴⁷ Hatasından pişman olup dönmek isteyen kimseye tövbe kapısı her zaman açıktır.

Eşlerin birbirinin namusuna dil uzatmaları psikolojik şiddet olarak nitelendirilebilir. Kur'ân-ı Kerîm iffetli kadınlara zina isnadında bulunan ve delil getiremeyen kimselere cezaî müeyyide düzenleyerek⁴⁸ kadının hukukunu korumuştur. Ayrıca iftira sahiplerinin uhrevî cezaya çarptırılacağını da bildirmektedir.⁴⁹

İçki ve kumar gibi alışkanlıkların aile içi şiddetin başlıca nedenleri arasında yer aldığı bilinmektedir. Kur'ân bunların kesinlikle yasak olduğunu bildirmekte, huzura ermek için bunlardan uzak durulması gerektiğini hatırlatmaktadır.⁵⁰

Şiddetin önemli sebeplerinden birisi öfkeye yenik düşmektir. Oysa Kur'ân bizden öfkemizi kontrol edebilmemizi ister.⁵¹ Bu da sorunları, kırıp

⁴² Heyet, Kur'ân Yolu, Ankara 2006, c. II, s. 37.

⁴³ Râzî, *Mefâtihu'l-gayb*, c. X, s. 13.

⁴⁴ Âl-i İmrân, 3/57.

⁴⁵ Âl-i İmrân, 3/151.

⁴⁶ Nisâ, 4/75.

⁴⁷ İ. Hakkı Ünal, "Kadına Karşı Şiddete Nebevi Tavrı", *Din ve Hayat*, 2012, sy. 15, s. 35.

⁴⁸ Nûr, 24/4-5.

⁴⁹ Nûr, 24/23-24.

⁵⁰ Mâide, 5/90.

⁵¹ Âl-i İmrân, 3/134.

dökerek değil, soğukkanlılıkla konuşabilmenin ilk şartıdır. Zira konuşmayı tartışmaya, tartışmayı kavgaya sürükleyen, öfkenin kontrol edilememesidir. Diyalogda amaç problemi çözmek olmalı, bir kavganın galibi olma mücadelesine dönüştürülmemelidir. Bunun için birbirinin kişiliğiyle problemi karıştırmamayı becerebilmek gereklidir. “Sen hep böylesin, çok sorumsuzsun, zaten neyi doğru yaptın ki?” gibi duygusal şiddet kapsamına giren sözler iletişim kazalarıdır.

Kur’ân konuşmalarımızda uymamız/uygulamamız gereken ölçüleri koyarken; “kavlun maruf” meşru, güzel söz⁵², “kavlun sedîd” doğru söz⁵³, “kavlun kerîm” tatlı, merhametli söz⁵⁴, “kavlun meysûr” gönül alıcı söz⁵⁵ ve “kavlun leyyin” yumuşak söz⁵⁶ gibi konuşma formlarına dikkat çekmektedir. Bu sonuncu kavramın bağlamı da ayrıca dikkat çekicidir. Zira Allah Teâlâ Hz. Musa ve Hz. Harun’u, Firavun’u dine davet için göndermekte ve muhatap zulmün ve şiddetin tarihsel sembolü Firavun bile olsa konuşmanın üslubunu şu şekilde belirtmektedir: “*Firavun’a gidin, çünkü o azmıştır. Ona yumuşak söz söyleyin. Belki öğüt alır ya da çekinir.*”⁵⁷

Eş olarak kadın ve erkek arasında var ettiği sevgi ve merhameti varlığının delillerinden olarak nitelendiren⁵⁸, Firavun gibi bir zalime karşı bile tatlı dil/yumuşak bir üslup kullanılmasını isteyen Vedûd ve Rahim olan Yüce Allah’ın şiddeti onaylaması ve bundan razı olması düşünülebilir mi?

Kadınların yanı sıra aile içi şiddetin mağdurlarından olan çocuklar anne babaya Allah’ın en değerli hediyesi ve emanetidir. Ebeveyn bu kutsî emaneti korumak ve ona hiçbir şekilde zarar vermemekle sorumludur. Anne babalar bu bilinçle hareket etmeli, çocukları üzerinde dilediği gibi tasarrufta bulunma hakkına sahip olmadıklarını bilmelidirler.

Çocuğa yönelik en büyük şiddet hiç şüphesiz onun yaşam hakkının elinden alınmasıdır. Kur’ân-ı Kerîm geçim korkusuyla çocukların öldürülmesini yasaklayıp bunun büyük bir günah olduğunu vurgularken⁵⁹ hem câhiliye döneminde kız çocuklarına uygulanan vahşete dikkat çekmekte hem -tıbbî bir zorunluluk olmaksızın- gerek anne karnında gerek doğduktan sonra çocuğun yaşam hakkının elinden alınmasının önüne geçmektedir.

İslâm zinayı olduğu gibi zinaya zemin hazırlayan söz ve davranışları yasaklamıştır. Bu bağlamda ensest de hem haram hem çocuğa karşı büyük bir zulüm ve şiddettir. Her geçen gün artan ensest olayları ve mağdur çocuk-

⁵² Bakara, 2/235; Nisâ, 4/5,8.

⁵³ Nisâ, 4/9.

⁵⁴ İsrâ, 17/23.

⁵⁵ İsrâ, 17/28.

⁵⁶ Tâ-hâ, 20/44.

⁵⁷ Tâ-hâ, 20/43-44.

⁵⁸ Rum, 30/21.

⁵⁹ İsrâ, 17/31.

ların yaşadıkları travmalar karşısında, dinimizin, bakışların haramdan korunması⁶⁰, örtünmeye riayet edilmesi⁶¹, odalara izinsiz girilmemesi⁶², belli bir yaştan sonra kardeşlerin yataklarının ayrılması⁶³ gibi düzenlemelerinin önemli bir kez daha anlaşılmaktadır.

Çocukların ebeveyn üzerinde hakları olduğu gibi ebeveynin de çocuklar üzerinde hakları vardır. Kur'ân, özellikle bakıma muhtaç oldukları yaşlılık döneminde anne-babaya gösterilmesi gereken saygıya dikkat çekerek; *“Rabbim, kendisinden başkasına asla ibadet etmemenizi, anaya-babaya iyi davranmanızı kesin olarak emretti. Eğer onlardan biri, ya da her ikisi senin yanında ihtiyarlık çağına ulaşırsa, sakın onlara “öf!” bile deme; onları azarlama; onlara tatlı ve güzel söz söyle. Onlara merhamet ederek tevazu kanadını indir ve de ki: “Rabbim! Tıpkı beni küçükken koruyup yetiştirdikleri gibi sen de onlara acı.”*⁶⁴ buyurmaktadır.

Yaşlılığın, evdeki varlığının bir velinimet, dudaklarından dökülen dualarının da bereket olduğunu ona hissettirebilmeliyiz. Hayatının kalan kısmını ölümü bekleyerek geçirmek yerine, ondan bilgi ve tecrübelerini paylaşmasını arzu edenlerin olduğunu bilerek, kendini değerli ve işe yarar hissetmesini sağlayabilecek imkânları verebilmeliyiz. Çevresinde birikimlerinden yararlanmayı isteyenlerin var olduğunu bilmek yaşlıyı yaşama daha bir bağlayacaktır. Yaşlılığın, sorunları olan bir dönem olduğu muhakkak. Ancak beraberinde getirdiği her türlü sıkıntı ve zorluğa, bir zamanlar belki kat kat fazlasıyla bizim için katlanılmış olduğunu unutmadan, her hâliyle ve her şeyiyle onları sevip, hürmet etmek inancımızın ve insanlığımızın bir gereğidir.⁶⁵

Sonuç olarak eş, evlat, anne, baba, kardeş kime karşı olursa olsun şiddet uygulamak Allah'a karşı isyan ve sıla-i rahimi zedelemek ya da kesmek anlamına gelir. Oysa Kur'ân sıla-i rahimin gözetilmesinin Allah'a itaatın bir gereği olduğuna dikkatimizi çekmektedir.⁶⁶

3- Hz. Peygamber'in Örneği

Kur'ân'ın en büyük müfessiri ve uygulayıcısı olan Hz. Peygamber hayatı boyunca çevresindeki hiçbir varlığa hiçbir biçimde şiddet uygulamamıştır.⁶⁷ Kıyamette en çok canları yanacak kimselerin insanlara şiddet uy-

⁶⁰ Nûr, 24/30, 31.

⁶¹ Nûr, 24/31.

⁶² Nûr, 24/58, 59.

⁶³ Dârekutnî, *Sünen*, c. I, s. 230.

⁶⁴ İsrâ, 17/23-24.

⁶⁵ Ülfet Görgülü, “Yaşımı Söylemeye Utanıyorum”, *Diyanet Aylık Dergi*, Haziran 2010, sy. 234, s. 38-39.

⁶⁶ Râ'd, 13/21.

⁶⁷ Bkz. İbn Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ*, c. VIII, s. 204.

gulayıp canlarını yakanlar olduğunu⁶⁸ ve insanlara zulmedenlerin Allah'ın azabına uğrayacağını haber veren⁶⁹ Resûlullah Efendimiz Müslümanı; “elinden ve dilinden diğer Müslümanların emin olduğu” kimse olarak tanımlamaktadır.⁷⁰

Hız. Peygamber özellikle kadına karşı şiddet gösterme eğiliminde olanları ısrarla uyarmakta⁷¹, eşlerini döven erkeklerin insanların hayırlıları olmadıklarını bildirmekte⁷² ve “*Gece birlikte olduğunuz kadınları nasıl döversiniz?*”⁷³ diyerek hayret ve tepkisini ifade etmektedir.

Attığı dayak yüzünden eşinin gönlünü kırmakla kalmayıp kolunun da kırılmasına neden olan Sâbit b. Kays'a haber göndererek, eşini bırakmasını söylemiştir.⁷⁴ Resûlullah'ın bu sahabiye, dövme sebebinin sormadan karısını boşamasını emretmesi son derece anlamlıdır.⁷⁵

Aslında Kur'ân'ın en güzel mübelliğ ve müfessiri olan Hız. Peygamber hayatı boyunca ne bir hizmetçisine ne de bir eşine elini kaldırmıştır.⁷⁶ Eşlerini dövenleri de kinamış ve buna engel olmaya çalışmıştır.⁷⁷

Vedâ hutbesinde kadınların Allah'ın emaneti olduğuna vurgu yaparak onların hakkında Allah'tan sakınmaları gerektiğine dikkatleri çekmiştir.⁷⁸ Söz ve uygulamalarıyla kadınlara fiziksel şiddet uygulanmasına karşı çıkan Allah Resulü, kötü ve çirkin söz söylenilmesini yasaklayarak⁷⁹ sözel şiddete karşı olduğunu da ortaya koymuştur.

Erkeğin eş ve çocuklarının maddi ihtiyaçlarını gidermemesi, yeterli harçlık vermemesi ekonomik şiddet içinde değerlendirilmektedir. Asr-ı sadette bu tarz bir şikâyetin Hız. Peygamber'e yansıdığı ve Efendimiz'in bu konuda da kadını rahatlatacak şekilde çözüm getirdiği bildirilmektedir.⁸⁰ Kur'ân-ı Kerîm'de de erkeklerin kadınları koruyup gözetmekle sorumlu oldukları hatırlatılmaktadır.⁸¹ Yine Efendimiz, kişinin ailesine yapacağı harcamanın sadaka/sevaba vesile olduğunu söyleyerek erkeklerin bu ko-

⁶⁸ İbn Hanbel, Müsned, IV, 90.

⁶⁹ Müslim, “Birr”, 117.

⁷⁰ Buhârî, “İman”, 4.

⁷¹ Müslim, “Cennet ve sıfatu naîmiha ve ehliha”, 49; İbn Mâce, “Nikâh”, 51; Dârimî, “Nikâh”, 34.

⁷² Ebû Dâvûd, “Nikâh”, 41, 42.

⁷³ İbn Mâce, “Nikâh”, 51.

⁷⁴ Nesâî, “Talak”, 53.

⁷⁵ Ünal, a.g.m., s. 33.

⁷⁶ İbn Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübra*, c. VIII, s. 204; Darimî, *Sünen*, c. II, s. 147.

⁷⁷ İbn Mâce, “Nikâh”, 51; Darimî, “Nikâh”, 34.

⁷⁸ Müslim, “Hac”, 147.

⁷⁹ Ebû Dâvûd, “Nikâh”, 51.

⁸⁰ Buhârî, “Nafakât”, 8; Müslim, “Akdiye”, 7.

⁸¹ Nisâ, 4/34.

nuda duyarlı davranmalarını istemiştir.⁸²

Zaman zaman Hz. Peygamber'in evlerinde de sıkıntılar yaşanmış fakat Resûlullah eşlerinin hiçbirine sözlü ya da fiili şiddet uygulamayıp, onları evliliği sürdürme ya da ayrılma konusunda serbest bırakmıştır.⁸³

Vedâ hacı için Medine'den yola çıkan kervanda, yanık sesiyle şiirler ve ezgiler okuyarak, Hz. Peygamber'in eşlerini taşıyan develerin hızlanmasına sebep olan Enceşe'ye, hanımlar tedirgin olur endişesiyle müdahale edip; *"Enceşe dikkat et, kristalleri kırma"* diyerek seslenmiştir.⁸⁴ Develerin hızlı koşması sebebiyle eşlerinin incitilip, rahatsız edilmesine gönlü razı olmayan o Yüce Resulün, bugün ümmetinin kadınlarına uygulanan şiddeti onaylaması mümkün müdür? Nisa sûresinin 34. âyetinde, nüşuz eden kadınlarla ilgili olarak değinilen dövme eyleminin mevcut fiili bir durumun tespiti olarak⁸⁵ anlaşılmasının ve Hz. Peygamber'in söz ve uygulamalarının ışığında okunmasının uygun olacağı kanaatindeyiz.

Allah Resulü hayatı boyunca kadınlara şiddet uygulanmasına tavır almış ve bu tavrı vahiy ile de desteklenmiştir. O'nun ahirete irtihalinden sonra durumun kadın aleyhine bozulduğunu Abdullah b. Ömer şu sözleriyle itiraf etmektedir: *"Biz Resûlullah zamanında hakkımızda vahiy indirilir korkusuyla hanımlarımıza karşı söz söyleyip rahat hareket etmekten çekinirdik. Ancak Resûlullah vefat edince istediğimizi söylemeye ve rahat davranmaya başladık."*⁸⁶

*"Küçüğümüze merhamet etmeyen ve büyüğümüze saygı göstermeyen bizden değildir."*⁸⁷ buyuran Hz. Peygamber çocuk ve yaşlılara nasıl davranılması gerektiği hususunda da en güzel örnektir. Nebevî öğretide çocuğun ebeveyn üzerinde hakları olduğu hatırlatılır⁸⁸ ve bu hakların bir kısmı; "doğumunun akika ile kutlanması"⁸⁹, "çocuğa güzel isim konulması"⁹⁰, "kulağına ezan okunması"⁹¹, "güzel bir terbiye ve eğitim verilmesi"⁹² şeklinde ifadesini bulur.

Hz. Peygamber'in; *"İman etmedikçe cennete giremezsiniz ve birbirinizi sevmedikçe iman etmiş olamazsınız."*⁹³ ifadesiyle cennete götüren yolun

⁸² Müslim, "Zekât", 38, 39; Tirmizi, "Birr", 42.

⁸³ Ahzâb, 33/28-29.

⁸⁴ Buhârî, "Edeb", 111; Müslim, "Fedâil", 18.

⁸⁵ Osman Güner, "İslâm Düşüncesinde Kadına Yönelik Şiddet Söylemine Bir Bakış", *OMÜ İlahiyat Fakültesi Der.*, 2007, sy. 23, s. 58.

⁸⁶ Buhârî, "Nikâh", 81.

⁸⁷ Tirmizî, "Birr ve Sıla", 15.

⁸⁸ Müslim, "Sıyâm", 183.

⁸⁹ Nesâî, "Akîka", 5.

⁹⁰ Müslim, "Âdab", 12.

⁹¹ Tirmizî, "Edâhî", 16.

⁹² Tirmizî, "Birr ve Sıla", 33.

⁹³ Müslim, "İman", 22.

imanla birlikte karşılıklı sevgiye bağlanmış olması, yine O'nun lisanından; *"Kişinin kendisi için istediği bir şeyi mümin kardeşi için de istemedikçe olgun mümin olamayacağı"*⁹⁴ hakikatinin duyurulması bu nebevî hikmetleri aile ve toplum hayatımıza taşımanın ne kadar gerekli olduğunu bir daha hatırlatmaktadır. Bugün empati olarak nitelendirilebilecek böyle bir bakış açısına bireysel ve toplumsal hayatımızda eş, ana-baba, evlat, akraba ve arkadaş olarak hepimizin çok ihtiyacı olduğu açıktır.

Sonuç

Şiddet, güç ve baskı uygulayarak insanın bedensel ve ruhsal açıdan zarar görmesine neden olan hareketlerdir. Fiziksel, duygusal/psikolojik, sözel, cinsel, ekonomik hangi tür olursa olsun, şiddetin sorun çözme seçenekleri arasından çıkarılması gerekir. Çünkü şiddetin bizâtihi kendisi bir sorundur. Atalarımız; *"Her şey incelikten, insan kabalıktan kırılır."* derken bu gerçeği ne kadar öz ifade etmişlerdir.

Şiddet insanlık onuruna yapılan bir saldırdır. Şiddet mahremiyete dokunmaktadır. Aslında bireysel olmaktan çok toplumsal bir sorundur. Kamu vicdanında açılmış bir yaradır. Bu yaranın tedavi edilebilmesi ve bir daha açılmamak üzere kapatılabilmesi için, şiddete uğrayana sadece *"Geçmiş olsun."* demekle görevimizi yapmış olamayız. Bilakis, *"Geçmesi için üzerine düşen nedir, ne yapmalıyım?"* sorusuna cevap aramalı ve uygulamalıyız.

Aile içi şiddeti önlemenin en önemli adımlarından birinin eğitim ve din eğitimi olduğunu belirtmek gerekir. Eğitimli erkek ve kadınlar örnek aile ve toplumu oluşturacaklardır. Bu bağlamda her iki cinsin de dinî ve ahlâkî eğitimine önem verilmeli, yanlış ve bâtil inanç ve algılarla mücadele edilmeli, özellikle din görevlilerimiz bu konuda bilinçlendirilerek toplumda farkındalık uyandıracak çalışmalara katılımları sağlanmalıdır. Din derisi müfredatında İslâm'ın aile anlayışına, Hz. Peygamber'in aile hayatına, aile içi şiddetin zararlarına ilişkin konulara sıkça yer verilmelidir. Diyanet İşleri Başkanlığı'nın vaaz ve hutbelerinde bu konular ağırlıklı olarak işlenmelidir. İl müftülüklerine bağlı olarak çalışan Aile İrşat ve Rehberlik Büroları ilçelere de yaygınlaştırılmalı ve etkin bir şekilde tanıtımı yapılmalıdır.

DİB'in katkılarıyla aile içi şiddeti önlemeye yönelik âyet ve hadisler ışığında kamu spotları hazırlanmalı, resmi ve özel kanallarda yayınlanması temin edilmelidir.

Ayrıca ülke genelinde yaygınlığı ve saygınlığı göz önünde bulundurularak, uygun olan camilerin bünyesinde şiddete uğrayan kimselerin başvurabileceği sosyal yardım merkezleri oluşturulup, konuyla ilgili olarak eğitim almış din görevlilerinin mağdurlara rehberlikte bulunması sağlanabilir.

Muhatabı kim olursa olsun aile içi şiddetin İslâm tarafından meşru gö-

⁹⁴ Buhârî, "İman", 7.

rülmesi mümkün değildir. Zira din yanlış referans değil, doğru, güzel, iyi ve erdemli olana çağrıdır. Resûlullah'ın çağları aşan örnekliği tüm tazeliğiyle önümüzde dururken, objesi her ne olursa olsun şiddet onaylanamaz. Aile ve şiddet kelimelerini aynı cümle içinde kullanıyor olmak bile insana hicap vermektedir.

“Eşyayı dahi incitme” prensibinin önemli bir yer tuttuğu ve gönül yıkmanın Kâbe’yi yıkmaktan daha büyük vebali olduğunun ısrarla vurgulandığı irfan geleneğimizden de azami ölçüde yararlanılarak, beden, ruh, aile ve toplum sağlığı için şiddetin her çeşidiyle mücadele edilmesi gerektiği gerçeğinin vurgulanması gerekir.

Kaynakça

- Ahmed b. Hanbel (241/855), *el-Müsned*, c. I-VI, İst. 1992.
- Aile İçi Şiddetin Sebep ve Sonuçları, T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, Ankara 1995.
- Altınay, Ayşegül; Arat, Yeşim, *Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet*, İst. 2007, s.110.
- Alyanak, Behiye, “Şiddet ve Çocuk”, *Din ve Hayat Der.*, İstanbul Müftülüğü, 2012, sy. 15, s.86.
- Bağlı, Mazhar, “Şiddetin Tarihsel ve Töresel Arka Planı”, *Din ve Hayat*, 2012, sy. 15, s. 76.
- Buhârî, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmail (256/870), *el-Câmiu’s-sahîh*, İst. 1992, c. I-VIII.
- Dârekutnî, Ali b. Ömer (ö. 384/995), *Sünen*, Kahire 1386/1996, c. I-IV.
- Dârimî, Ebû Muhammed Abdullâh b. Abdîrrahman (255/868), *Sünen*, c. I-II, İst. 1992.
- Ebû Dâvûd, Süleyman b. el-Eş’as es-Sicistânî (275/888), *Sünen*, İst. 1992, c. I-V.
- Erkan, Rüstem; Bozgöz, Faruk, “Kadına Yönelik Şiddetin Sosyo-Ekonomik, Dinsel ve Kültürel Boyutları: Diyarbakır Örneği”, *Ekev Akademi Der.*, 2004, c. VIII, sy. 18, s. 241.
- Görgülü, Ülfet, “Yaşımı Söylemeye Utanıyorum”, *Diyanet Aylık Dergi*, Haziran 2010, sy. 234, s. 38-39.
- Güler, Nuran; Tel, Hatice- Özkan Tuncay; Fatma, “Kadının Aile İçinde Yaşanan Şiddete Bakışı”, *C.Ü. Tıp Fak. Der.* 2005, c. XXVII, sy. 2, s. 51.
- Güner, Osman, “İslâm Düşüncesinde Kadına Yönelik Şiddet Söylemine Bir Bakış”, *OMÜ İlahiyat Fakültesi Der.*, 2007, sy. 23, s. 58.
- Güneş, Abdülbaki “Kur’ân Işığında Şiddet Sorununa Bir Bakış”, *Din Bilimleri Akademik Araştırma Der.* 2005, c. V sy. 3, s. 9.
- Heyet, *Kur’ân Yolu*, Ankara 2006.
- <http://www.who.int/topics/violence/en/>
- İbn Mâce, Ebû Abdillâh Muhammed b. Yezîd el-Kazvîni (273/886), *Sünen*, tahk. Muhammed Fuâd Abdülbâkî, İst. 1992. (Ofset), c. I-II.

İbn Sa'd, Ebû Abdillâh Muhammed (230/884), *et-Tabakâtü'l-kübrâ*, Beyrut 1958, c. I-VIII.

Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Din Görevlisinin Katkısının Sağlanması Eğitim Seti, "Aile İçinde Kadına Yönelik Şiddet", Ankara 2010, s. 29-31.

Koştu, Nazan "Yaşlı İstismarı ve İhmalinin Önlenmesinde Halk Sağlığı Hemşiresinin Rolü", *Özveri Der.* 2005, 2, s. 528.

Moses, Rafeal, "Şiddet Nerede Başlıyor?", çev. Ayşe Kul, *Cotigo*, YKY, 1996, sy. 6, s. 23.

Müslim b. El-Haccâc (261/874), *el-Câmiu's-sahîh*, tahk. Muhammed Fuâd Abdalbâkî, c. I-III, İst. 1992. (Ofset)

Neşâî, Ebû Abdirrahman Ahmed b. Şuayb (303/915), *Sünen*, İst. 1992, c. I-VIII.

Öztürk, Emine, *Türkiye'de Aile İçi Şiddet, Kadın Sığınma Evleri ve Din*, Marmara Ün. Sosyal Bil. Ens., İst. 2008.

Râzî, Fahrüddin Muhammed b. Ömer b. el-Hüseyn (606/1210), *Mefâtihu'l-gayb*, Beyrut 1985, c. I-XXXII.

Tarhan, Nevzat, *Kadın Psikolojisi*, İst. 2005.

TBMM Araştırma Komisyonu Raporu, T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Ankara 2006.

Tirmizî, Ebû İsâ Muhammed b. İsâ (279/892), *el-Câmiu's-sahîh*, İst. 1992, c. I-V.

Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet, T. C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Ankara 2010.

Ünal, İ. Hakkı, "Kadına Karşı Şiddete Nebevî Tavır", *Din ve Hayat*, 2012, sy. 15, s. 35.

Uysal, Aylin, "Dünyada Yaygın Bir Sorun: Yaşlı İstismarı ve İhmali", *Aile ve Toplum Dergisi*, 2002, c. II, sy. 5, s. 44.

Vahip, Işıl; Doğanavşargil, Özge, "Aile İçi Fiziksel Şiddet ve Kadın Hastalarımız", *Türk Psikiyatri Dergisi*, 2006, c. XVII, sy. 2, s. 108.

World Health Organization, *The Who Multi-Country Study on Women's Health and Domestic Violence Against Women*, 2003.

Yılmaz, Macid, *Ergenlerde Şiddetin Önlenmesinde Din Eğitiminin Rolü*, Atatürk Ü. Sosyal Bil. Ens., Erzurum 2010.